

čuvanih npr. u onom: »Tko može bolje, rodilo mu polje!«

»Književnici neka mi ne zamjere što sam se usudio kao laik baviti njihovim zanatom. Ja nisam književnik i nije mi namjera to postati, ja sam samo čovjek Bukovice i pokušao sam svojim rječnikom reći sadašnjim i budućim generacijama kako se nekada živjelo kod nas i potaknuti ih da kao mlađi i pismeniji napišu bolju i kvalitetniju knjigu.«

Nikola Radić radio je u »Vjesniku« i »Borbi« pa u »Areni« kaže da je upravo zahvaljujući tome »naučio nešto i o pisanju«.

Divna Zečević

Domaći zabavnik pisan prema staroj poznatoj knjizi Većiti ili stogodišnji kalendar, Izdavač i urednik Milan T. Vuković, knjižar i antikvar, Beograd 1981, 340 str.

Domaći zabavnik što ga je »napisao, prikupio i obradio Milan T. Vuković sa grupom saradnika«, predstavlja moderniziran i prerađen »Većiti kalendar — beogradskih knjižara Tome Jovanovića i Lazara Vujića iz tridesetih godina ovog veka« kako stoji u napomeni na poledini korica ove knjige, a to je i jedino mjesto gdje se spominje predložak **Zabavnika**.

»Taj u narodu toliko popularni **Većiti kalendar** mi smo priredili za čoveka današnjice, dopunili ga, popravili i osavremenili i čitaocu pružili jednu novu, zabavnu, zanimljivu i korisnu knjigu. Veliki odziv čitalaca ove knjige (za kratko vreme doživjela je nekoliko izdanja) obavezao nas je da ne žalimo truda i sredstava već da svako izdanje proširujemo, povećavamo i dopunjujemo novim materijalom tako da je ovaj naš **Većiti kalendar** danas naša najveća, najpotpunija i najbolja knjiga ove vrste.«

Na koricama knjiga je označena kao **Veliki većiti kalendar**. Karakteristično je za većinu pučkih izdanja s dobrom prodom da nemaju rednu oznaku izdanja, pa tek iz reklamne

napomene saznajemo da je knjiga doživjela nekoliko izdanja; dopušteno je i da se nasluti tiraža knjige: »Hiljade i hiljade do sada prodatih knjiga pokazuju da smo u tom uspeli.« To je vid sustezljive reklame koja visokom neodređenošću (hiljade!) briše tragove prihoda koji bi mogao privući pažnju poreznika, premda nakon **Sadržaja knjige** slijedi podatak da je knjiga oslobođena poreza na promet — Rješenjem Republičkog sekretarijata za kulturu SR Srbije, broj 413-254/73-02. od 13. marta 1973. godine. Koliko je bilo izdanja od 1973. do 1981. godine predstavlja pučku književnu jednadžbu uspjeha s dvije nepoznanice.

U predgovoru **Dragim čitaocima!** najavljuje se raznovrsnost priloga koji su raspoređeni u »tajanstvena poglavlja«, dok se u **Važnim napomenama** uz **Sanovnik** upozorava kako »treba imati na umu ovo: Sva tumačenja osim veoma malog broja čisto muških ili ženskih snova (pantalone, oženiti se, udati se i slično) odnose se podjednako i na muške i ženske osobe«, samo radi štednje prostora sve je pisano u muškom obliku: »da se izrazimo gramatički, treba muški rod jednine pretvoriti u ženski rod jednine, pa će sve biti u redu«.

Sanovnik je osuvremenjen, kako to priređivač najavljuje za cijelu knjigu, pa se na primjer osim značenja za »buter« može naći i tumačenje za »margarin« uz koji se najavljuje opasnost od prijevare, pa se margarin javlja kao lažni maslac: »čuvaj se od prevare«. Značenje snova o ženi protumačeno je nizom negativnosti: nesreća, glupost, šteta, laž, napast, razvrat, obeščašćen, ljutnja, briga, poltroni, prevara, neverna, tući »ŽENA — stara: nesreća, ogovaranje. mlada: sreća, čuvaj se gluposti. gola: šteta od laži, snači će te napast. razvratna: bićeš obeščašćen. otmjena: čast, uspeh u radu. mnogo žena: ljutnja, brige. lju-biti ženu: dobitak. udvarati se ženi: poltroni će te prevariti. tući ženu: draga ti je neverna.«

Čast i uspjeh u radu obećava se samo u slučaju sna o ženi iz viših društvenih krugova: »otmena«. Uz san: »tući ženu« zanimljiva je latentna poruka: ako u snu tučeš ženu, znači da ti je draga nevjerna; slijedi prema tome zaključak — budući da ti je draga nevjerna, nemoj je tući u snu nego — na javi. Preostaje još, u skladu s napomenom uz Sanovnik, da se zamijeni odgovarajući ženski i muški rod jednine »pa će sve biti u redu«.

Ne treba naglašavati da su sve do danas takva tumačenja vezana uz »ženu« vrlo popularna. Uz »žensko odelo na muškarcu« tumačenje je: »šteta, stid«, dok je uz »pantalone« tumačenje neusporedivo perspektivnije: »pantalone — obući ih: doživiećeš čast i priznanje. svući ih: propast, gubitak«, dok je uz suknju samo negativno značenje: »sirotinja, gubitak«. Za razliku od tumačenja sna o ženi, uz »živinu domaču« značenje je jedno i nepokolebljivo: »blagostanje«!

Moderniziran je pojam »Ietnjikovca« tako da se u zagradi nalazi suvremena riječ: vikendica, a značenje sna o vikendici protumačeno je »znanstveno«: »bolesnik će ozdraviti«. Zanimljiva je i trajna linija otpora prema karnevalu i maskama u pučkim izdanjima, sanjati »bal pod maskama« znači: »tvoj ugled je u opasnosti«, a karneval: »tuga i sumnjičenje«. U pučkim književnim tekstovima starijeg postanja uz karneval i maske poziva se najčešće na oprez i pripravnost od moralne i materijalne štete.

Domaći zabavnik zadržao je po uzoru na godišnje i stogodišnje kalendare rubriku pretkazivanja vremena, vrstu meteorološkog horoskopa koji proriče vrijeme ne samo za tekuću godinu nego i za sto godina unaprijed. Uz pretkazivanje vremena proriču se i događaji u istom stogodišnjem rasponu. Iako je priređivač s grupom suradnika obećao »moderniziran« vječiti kalendar, očito je mnogo toga ostalo netaknuto pa je uočljiva »starost« uzorka: »Pojaviću se mnogi razbojnici i biće malo blagočastija među hristijanima«

(str. 259); »Znatnim ljudima predstoje smrti, bludnicama škodljive bolesti, a poštenim ženama veliko blagopolučije« (str. 256).

Domaći zabavnik pokazuje da nema gotovo ničega što se ne bi moglo protumačiti, sve pojave i stvari imaju još jedno skriveno značenje i poruku, pa su ponuđeni raznovrsni putovi dešifriranja skrivenih značenja: gledanje u šolju, karte, dlan, plečku, kobilicu, slezenu, grah, svijeće, arapski krug, brojeve, dane u tjednu, biljke, oblake, životinje, planete i snove; ponuđen je i »Trepetik — tumačenje trepetanja, podrhtavanja i poigravanja pojedinih delova čovečjeg tela«: »Pupak ako ti zaigra, čest ćeš polučiti i od polze će ti biti« (str. 306).

Domaći zabavnik ili Veliki večiti kalendar je zbornik pučkih književnih vrsta i vodič u sferu pučkog doživljavanja i objašnjenja svijeta i čovjeka u svijetu. Uspjeh knjige upućuje na postojani interes čitalačke publike za ovu vrstu štiva.

Divna Zečević

Durdica Petrović, Mirjana Prošić-Dvornić, Narodna umetnost, Izdavački zavod Jugoslavija, Beograd 1983. i dr., 132 str.

Posve opravdano našla se u ciklusu knjiga **Umjetnost na tlu Jugoslavije** kao zasebna tematska cjelina i narodna umjetnost. Cjelina ne bi bila zaokružena bez tog bazičnog segmenta kulture i umjetnosti na tlu Jugoslavije, segmenta iz kojega su u krajnjoj liniji niknuli oni biseri baštine obrađeni u pojedinim monografskim cjelinama ove spomenute serije knjiga, kojima je cilj da na relativno popularan način »široj kulturnoj javnosti izlože tu raskošnu panoramu vekova«. Nema sumnje da je to vrlo značajan izdavački poduhvat i rijetka prilika da sagledamo svoje jugoslavenske identitete u svim njihovim kulturnim i umjetničkim bogatstvima i ljepoti. Po opremi, grafičkom oblikovanju, atraktivnim